

O E S S
Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
Izvješće
Miklósa Haraszta
OESS-ova povjerenika za slobodu medija

29. ožujka 2007. godine

Stanje slobode medija u Bosni i Hercegovini:
Javni RTV servis BiH

Zapažanja i preporuke

Povjerenik OESS-a za slobodu medija, Miklós Haraszti, posjetio je po prvi puta Bosnu i Hercegovinu u razdoblju od 5. do 7. veljače 2007. godine, zajedno sa Rolandom Blessom, ravnateljem Ureda i Arnaudom Amourouxom, koordinatorom projekta.

Povjerenik je OESS-a posjetio BiH na poziv dr. Schwarz-Schillinga, visokoga povjerenika i posebnoga povjerenika EU-a za Bosnu i Hercegovinu (OHR/EUSR), i veleposlanika Douglasa Davidsona, voditelja Misije OESS-a za Bosnu i Hercegovinu, u ime Upravnoga odbora veleposlanika Vijeća za implementaciju mira, kako bi dao odgovore na pitanja, koja izazivaju zabrinutost glede stanja u oblasti slobode medija u Bosni i Hercegovini.

Ovaj je poziv upućen kao odgovor na odluku Vlade Republike Srpske o prekidanju suradnje sa Javnim RTV servisom BiH, BHT1, i kasnijom odlukom o uskraćivanju prava nazočnosti novinarima BHT1 Vladinim tiskovnim konferencijama. Osim toga, cilj je ovoga posjeta bio da se izvrši procjena ukupnoga stanja u oblasti slobode medija, sa posebnim naglaskom na postojeće stanje na polju emitiranja, osobito javnoga emitiranja.

Povjerenik je OEES-a posjetio Sarajevo i Banjaluku. Susreo se sa dužnosnicima OHR-a, Misije OEES-a i vladama BiH i RS, kao i sa novinarima i predstavnicima NVO-a.

Među predstavnicima OHR-a/EUSR-a, sa kojima je održan sastanak bili su:

- Dr. Christian Schwarz-Schilling, visoki povjerenik i posebni povjerenik EU-a za BiH;
- Veleposlanik Peter Bas-Backer, viši zamjenik visokoga povjerenika;
- Chris Bennett, ravnatelj Odjela za komunikacije;
- Darja Lebar, viša djelatnica za razvoj medija.

Sastancima održanim sa djelatnicima Misije OEES-a, nazočili su:

- Veleposlanik Douglas Davidson, voditelj Misije OEES-a u BiH;
- Veleposlanik Vadim Kuznetsov, zamjenik voditelja Misije;
- Giorgio Blais, ravnatelj, Regionalni centar Banjaluka;
- Alexandra George, glasnogovornica i ravnateljica Odjela za press i informiranje javnosti;
- Mersiha Čaušević-Podžić, zamjenica glasnogovornice;
- Aida Bešić, djelatnica za odnose sa javnošću;
- Radmila Trifković, djelatnica za odnose sa javnošću.

Sastancima održanim sa dužnosnicima državnih tijela BiH i RS, nazočili su:

- Nikola Špirić, predsjedatelj Vijeća ministara BiH (premijer);
- Milorad Dodik, premijer Vlade RS;
- Igor Radojičić, predsjednik Narodne skupštine RS.

Ostalim sastancima, nazočili su (abecednim redom):

- Mehmed Agović, glavni ravnatelj, BHT1;
- Senada Ćumurović, ravnateljica, BH Radio 1;
- Željko Kopanja, glavni urednik, *Nezavisne Novine*;

- Milorad Labus, predsjedatelj Udruge mladih novinara RS-a;
- Sejad Lučkin, glavni urednik, *Dnevni Avaz* i predsjednik Vijeća za tisak;
- Frane Maroević, glasnogovornik, Europska komisija;
- Dunja Mijatović, ravnateljica za emitiranje, Regulatorna agencija za komunikacije BiH;
- Milorad Milojević, Udruga mladih novinara RS;
- Adnan Osmanagić, ravnatelj, Asocijacija elektronskih medija;
- Borka Rudić, Udruga *BH novinari*;
- Tanja Topić, Fondacija *Friedrich Ebert*;
- Ljiljana Zurovac, Vijeće za tisak BiH.

Ovo je izvješće pripremljeno u tijesnoj suradnji sa Misijom OESS-a u BiH. Ono sadrži praktične preporuke o tomu kako uopće promicati slobodu medija i kako promicati rad Javnoga RTV servisa.

Opći pregled

Opća je situacija u smislu slobode medija u BiH za pohvalu. Pravni okvir za zaštitu slobode izražavanja uglavnom postoji. Od 2002. godine, BiH je u potpunosti eliminirala mehanizme krivičnoga gonjenja za klevetu i uvredu. Međutim, reforma i ujedinjenje triju službi javnoga emitiranja još uvijek nisu završeni.

BiH ima suvremen pravni sustav kojim se regulira sloboda medija. Doneseni su najvažniji propisi. Zakoni kojima se kleveta i uvreda, više ne smatraju krivičnim djelima u RS su na snazi od lipnja 2001. godine, dok su u Federaciji BiH na snazi od studenoga 2002. godine.

Struktura je medija u BiH određena složenim ustavnim ustrojem zemlje, procesom poslijeratne pomirbe, koji je još uvijek u tijeku i procesom gospodarskoga oporavka. U strukturama javnoga emitiranja još uvijek su prisutne nacionalne podjele.

Od kraja rata 1995. godine, međunarodna zajednica pokušala je razviti neovisne lokalne medije i pravni i institucionalni okvir potreban da bi se zaštitila i sačuvala ta neovisnost. Tijekom protekloga desetljeća, brojne države uložile su znatna sredstva u pružanje podrške uspostavi, kako privatnih, tako i državnih tiskovnih i elektronskih medija i sa njima povezanih tijela u BiH. Iste te države, zajedno sa brojnim međunarodnim organizacijama, uključujući tu i Misiju OEES-a u BiH i OHR, radile su na uspostavi institucija poput Regulatorne agencije za komunikacije (RAK) i Vijeća za tisak, glede jačanja neovisnosti medija od utjecaja tijela vlasti i političkih struktura.

Danas je RAK odgovoran za licenciranje i reguliranje emitiranja i telekomunikacije, dok se Vijeće za tisak, kao tijelo koje se temelji na dragovoljnom radu i koje samo regulira svoj rad, bavi prigovorima koji se tiču tiskanih medija. OHR je sada usmjerio svoje aktivnosti u oblasti medija na pitanje reforme jedinstvenih medija, tj. ujedinjenje entitetskih javnih emitera sa državnim javnim emiterom. To će praksu u BiH dovesti u sklad sa praksom kakva je uobičajena u Europi, što je također i preduvjet za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU-om

Uopćeno govoreći, u zemlji postoji visok stupanj medijskoga pluralizma. BiH ima veliki broj medijskih kuća, osobito u oblasti emitiranja. Stručnjaci kojima smo se obratili, procijenili su da ih u BiH postoji 180 do 190. Neki analitičari taj broj smatraju nerealno visokim, imajući u vidu činjenicu da se radi o zemlji, čije tržište obuhvata tek nešto više od četiri milijuna potrošača, čiji prosječni prihod nije visok. U BiH izlazi šest dnevnih glasila i 40 tjednih i mjesečnih glasila.

Mnogi promatrači su, međutim, ukazali na sve učestaliju pojavu jedinstvenih stavova u elektronskim medijima u RS, te uočili veoma uznemirujuću tendenciju autocenzure, rukovođenu političkim, a ne pravnim ili financijskim razlozima.

Budući da je RS usmjerila svoj bojkot konkretno na emitera koji djeluje na državnoj razini, i imajući u vidu destruktivnu ulogu koju su početkom 90-tih godina prošloga stoljeća emiteri pod državnom kontrolom odigrali u poticanju ratno-huškačkog raspoloženja u regiji, povjerenik je OEES-a je odlučio da u središte interesovanja izvješća stavi Javni RTV servis BiH, kao i odgovornosti i ovlasti u oblasti javnoga emitiranja.

Preporuke o tomu kako dalje jačati slobodu medija u BiH uopće i kako konkretno jačati Javni RTV servis BiH, mogu se pronaći na kraju svakoga poglavlja izvješća, kao i u sastavu zaključaka izvješća.

Bojkot i uloga vlasti RS

Bojkot: Opis incidenta

17. siječnja 2007. godine, novinarima Javnog RTV servisa BiH, BHT1, nije bilo dozvoljeno da uđu u prostorije u kojima je predsjednik RS, Milan Jelić, držao tiskovnu konferenciju. Taj je potez doveo do eskalacije sukoba između BHT1 i Vlade RS koji je počeo nekoliko dana ranije, kada je zamjenik premijera Vlade RS, Anton Kasipović, 12. siječnja 2007. godine, službeno najavio da dužnosnici Vlade više neće davati izjave ili intervjue za BHT1. Ova zabrana pripisana je, navodno, uvredljivom prilogu emitiranom povodom Dana RS, 9. siječnja 2007. godine i navodno, neprijateljskom, odnosu BHT1 prema premijeru RS Miloradu Dodiku u prilogu emitiranom 9. siječnja 2007. godine i

predsjedatelju Vijeća ministara BiH, Nikoli Špiriću u prilogu emitiranom 11. siječnja 2007. godine.

Vlada RS javno je okarakterizirala uređivačku politiku BHT1 kao podložnu utjecajima politike, zlonamjernu i neprofesionalnu. U svom odgovoru na ove navode, urednik informativnog programa BHT1 Amir Zukić, odmah je osudio odluku Vlade RS, nazvavši je političkim uplitanjem u uređivačku politiku javnoga emitera. Upravni je odbor Javnog RTV servisa BiH 16. siječnja 2007. godine smijenio glavnoga ravnatelja Dragu Marića na dan isteka njegova mandata na toj funkciji. Marić je ranije izrazio spremnost da nastavi i dalje obnašati tu funkciju. Međutim, Upravni je odbor istoga dana imenovao Mehmeda Agovića na tu funkciju.

Misija OESS-a u Bosni i Hercegovini izrazila je svoju zabrinutost zbog ovakvoga razvoja događaja, navodeći u svom priopćenju za javnost od 18. siječnja 2007. godine da zabrana suradnje Vlade RS sa BHT1 sprečava državnoga emitera u ispunjenju njegove zadaće informiranja građanstva, što je od suštinskog značaja za svaku uspješnu demokratsku državu.

Zamjenik premijera Vlade RS, Anton Kasipović, i novi glavni ravnatelj BHT1, Mehmed Agović, 30. siječnja 2007. godine, sastali su se i suglasili sa prekidom bojkota Vlade RS i ponovnom uspostavom korektnih i profesionalnih odnosa između Vlade RS i BHT1.

Ugrožavanje slobodnoga protoka informacija

Bojkot, kao i događaji koji su ga pratili, rezultirali su pozivom upućenim povjereniku za slobodu medija da posjeti BiH; razlog posjeta bio je tijesno povezan s ovim incidentom, i nije bio uzrokovan zabrinutošću za stanje u oblasti slobode medija u BiH, uopće.

Incident je ukazao na bjelodani neuspjeh Vlade RS da u potpunosti ispoštuje svoje obveze prema OESS-u, koje je preuzela BiH kao njegova sudionica, i osigura slobodan protok informacija prema građanima,

Uskraćivanje pristupa državnom emiteru, čak i na trenutak, uzrokuje zabrinutost, posebno kada takva inicijativa dolazi od državnih dužnosnika, jer takav postupak čini prvi korak ka cenzuri. Uplitanje u slobodan protok informacija, kao mjera odmazde, zbog toga predstavlja neprihvatljivu reakciju državnih dužnosnika, u smislu navedenih obveza, čak i kada ti dužnosnici smatraju da mediji pogrešno predstavljaju ili iskrivljuju njihovu politiku i stavove.

U smislu navedenih obveza prema OESS-u, tijela vlasti su svojevrсни "stroj za pružanje informacija" i obvezna su jednako tretirati sve medije. Javni emiteri imaju obvezu da ispunjavaju funkciju od životnoga značaja, informirajući građane pravodobno i nepristrano, bez obzira na njihovo socijalno, političko ili drugo opredjeljenje.

Tijekom svoga posjeta, povjerenik je OESS-a dobio uvjerenja da ovaj incident neće postati uobičajena praksa Vlade RS. Svi visoki dužnosnici koji su se sastali sa povjerenikom OESS-a, naglasili su da se radilo o izoliranom incidentu. Nekoliko sugovornika koji su predstavljali medije, također su bili uvjereni da je Vlada RS iz ovoga izvukla pouku.

Mehanizam za ulaganje prigovora

Izveščivanje medija nikada nije savršeno. Time se objašnjava i potreba uspostave mehanizama za ispravljanje grešaka i nepravilnosti. BiH ima sreću da ima jedan od najnaprednijih mehanizama samoreguliranja u Europi. Prigovori koji se tiču emitiranja upućuju se Regulatornoj agenciji za komunikacije

(RAK), koja ima pravo razmotriti prigovor u svakoj situaciji kada se dati program, oglas ili prijenos, učini pristranim, netočnim, uvredljivim ili štetnim; kada se učini da je takav sadržaj ugrozio privatnost; bio štetan za psihički, mentalni ili moralni bitak djece; ili kada se učini da je takav sadržaj potaknuo rasnu, vjersku ili nacionalnu mržnju.

Svi građani, uključujući tu i dužnosnike, imaju pravo uložiti prigovor. Javne ličnosti, međutim, također su obvezne zadržati viši stupanj tolerancije na kritike, u odnosu na građane, upravo zbog uloge koju imaju u javnosti.

Ovaj mehanizam za ulaganje prigovora uspostavljen je davno. Često ga koriste građani, institucije, organizacije, državni dužnosnici, političke stranke i ostale zainteresirane strane. Otkako je osnovana Agencija, javnost se informira o mehanizmu za ulaganje prigovora i mogućnostima njegove primjene. Tijekom proteklih godina, svijest o mogućnostima primjene ovoga mehanizma razvila se u velikoj mjeri. Ovaj sustav danas je veoma prepoznatljiv i koriste ga svi, kojima je potreban, uključujući i dužnosnike tijela vlasti.

Međutim, nedavno izabrana Vlada RS do danas nije uložila niti jedan prigovor RAK-u, ni povodom gore navedenoga, niti povodom bilo kojeg drugog slučaja. RAK je u prošlosti primio više prigovora od prethodne Vlade RS.

Primjena mehanizma za ulaganje prigovora utvrđenog zakonom, donijela bi višestruku korist: donijela bi moralno zadovoljenje podnositelju prigovora, ukoliko se prigovor ocijeni kao opravdan; pružila bi usmjerenje ostalim medijima; i zahvaljujući činjenici da je postupak otvoren za javnost, promovirala bi više standarde u novinskom izvješćivanju uopće.

U zemlji poput BiH, koja nosi teret nedavno okončanoga ratnog sukoba, mehanizmi za ispravljanje učinjenih grešaka imaju još veći značaj, jer u ovako nesigurnom i još uvijek veoma osjetljivom okruženju, pružanje pravnog lijeka za učinjenu nepravdu postaje imperativ i jedina prihvatljiva alternativa manje poželjnim sredstvima sankcioniranja, kakvi su korišteni u prošlosti.

Ugrožavanje slobodnoga protoka informacija predstavlja kršenje obveza BiH prema OEES-u;

Ni pod kakvim okolnostima javni(državni) emiter, čija je misija informirati građane neovisno o njihovom društvenom, političkom ili nekom drugom opredjeljenju, ne smije biti predmetom bojkota od strane vlasti ili tijela vlasti;

U slučaju da se javni dužnosnici osjete uvrijeđenim ili da osjete nezadovoljstvo zbog odnosa medija prema njima, imaju pravo podnijeti žalbu relevantnom regulatornom tijelu, a to je, glede emitiranja u BiH, RAK;

Usprkos prošlim uspješnim kampanjama za podizanje razine svijesti o tomu kako podnijeti žalbu, ovakvi incidenti ukazuju na činjenicu da se takve kampanje moraju ponoviti svaki put kad novoizabrani dužnosnici preuzmu funkciju;

Predstavnik za slobodu medija poziva sve javne dužnosnike u BiH da zatraže obeštećenje sukladno žalbenim mehanizmima propisanim zakonom, kako bi riješili spor s medijima. Kako bi žalbeni mehanizam bio vjerodostojan, od ogromnog je značaja da ga javni dužnosnici koriste;

Profesionalni djelatnici u medijima također imaju obvezu biti korektni, objektivni i odgovorni prema javnosti. Postojeći neovisni regulatorni mehanizmi pomažu u očuvanju takvih novinarskih standarda, sankcioniranjem onih koji ih ne poštuju;

Kako bi RAK funkcionirao kao vjerodostojan mehanizam, sposoban poduzeti i korektivne mjere, njegova politička i financijska neovisnost i dalje mora biti zajamčena;

Javni emiteri: sadašnja situacija

Trenutačno BiH ima tri javna emitera - BHRT, RTF BiH, RTRS – i tri glavna komercijalna emitera – OBN, TV Pink BiH i Mrežu plus. Nakon godina dominacije, javni su emiteri počeli gubiti svoje vodeće pozicije na tržištu. Udio tri javna kanala na tržištu pao je na 32 postotka u 2005. godini i nastavio je otada opadati. Udio komercijalnih mreža na tržištu, sa druge strane, ravnomjerno se povećavao; one sada pokrivaju oko 48 posto tržišta. Ostali gledatelji prate strane televizijske postaje i satelitske televizijske kanale.

Dok tri glavne komercijalne mreže u BiH odlično posluju, manji se komercijalni emiteri suočavaju sa vrlo teškim uvjetima. Zagonetka je kako tako veliki broj emitera (oko 20) može preživjeti na tako ograničenom tržištu. Svuda u BiH, mnogi emiteri postoje bez bilo kakve vidljive komercijalne održivosti i čak bez bilo kakve vidljive potražnje za njihovim programskim sadržajima od strane gledatelja. Pored toga, postoji nekoliko malih općinskih radio i TV postaja, koje su heterogene po veličini, programskim sadržajima, gledateljima i financijskoj potpori. Financijska potpora tijela vlasti lokalnim medijskim kućama u cijeloj državi, posebno na kantonalnoj razini u Federaciji BiH i na općinskoj razini u Republici Srpskoj ne daje pravu sliku stanja na tržištu i ne omogućava neovisnu uređivačku politiku ovih emitera.

Javni RTV sustav BiH

Mediji, osobito elektronski mediji, igrali su važnu, iako destruktivnu, ulogu u raspadu bivše Jugoslavije i ratu koji je uslijedio. Politički lideri koji su kontrolirali dijelove lokalne državne mreže emitera bivše Jugoslavije, koristili su njihove emisije za promociju nacionalizma i mržnje poticanje straha od drugih. Međunarodna zajednica zato smatra da je ključno, u interesu sprečavanja sukoba, spriječiti masovne medije da još jednom padnu pod utjecaj dužnosnika vlasti ili lidera političkih stranaka.

Europska je komisija 2003. godine objavila *Studiju o izvodivosti* u kojoj je izložila uvjete koje je BiH trebala ispuniti kako bi počela pregovore s EU-om o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (eng. Stabilisation and Association Agreement - SAA). Ovom studijom zahtijevalo se od BiH da učini značajan napredak u šesnaest oblasti. Jedna od njih bila je uspostava jedinstvenog Javnog RTV sustava BiH, s upravom na državnoj razini.

Nedovršena reforma

Stvaranje jedinstvenog Javnog RTV sustava BiH, u cijeloj državi zahtijevalo je od BiH, pored ostalog, da usvoji četiri zakona. Uspjelo se u usvajanju samo tri od njih do danas. Nedostatak četvrtog zakona nastavlja blokirati završetak ustroja ovoga novog Javnog RTV sustava BiH.

Prvi Zakon, o **Javnom RTV sustavu BiH (ili sustavni zakon)**, izlaže strukturu, upravljanje, financiranje, rukovođenje osnovom zajedničkih resursa, i druge odgovornosti sveukupnog Javnog RTV sustava BiH. On je usvojen 5. listopada 2005. godine.

Drugi je Zakon, o **državnom javnom emiteru (BHRT)**, usvojen 28. prosinca 2005. godine.

Treći je Zakon, o **entitetskom javnom emiteru Republike Srpske (RTRS)**, usvojen u svibnju 2006. godine

Četvrti i konačni je Zakon o **Javnom RTV sustavu Federacije Bosne i Hercegovine (RTFBiH)**, usvojen u Parlamentu Federacije BiH u lipnju 2006. godine. Zastupnici su iz reda hrvatskoga naroda, ovoga Parlamenta, međutim, glasovali protiv toga. Nakon što je on usvojen u Domu naroda, zastupnici su iz reda hrvatskoga naroda iskoristili svoje pravo da blokiraju njegovo stupanje na snagu na temelju toga da se njime krši vitalni nacionalni interes Hrvata, konstitutivnog naroda u BiH. Dana 16. srpnja 2006. godine, Ustavni sud Federacije BiH donio je odluku da neki elementi tog Zakona “ne jamče da hrvatski narod neće biti diskriminiran u ostvarivanju prava zajamčenih Ustavom Federacije BiH.”

U listopadu je 2006. godine, klub bošnjačkih zastupnika Doma naroda Parlamenta Federacije BiH podnio žalbu Ustavnom sudu BiH, tražeći od njega da poništi odluku Ustavnog suda Federacije BiH. Oni su zastupali stav da je ova odluka bila u suprotnosti s odlukom donesenom srpnja 2005. godine od strane istog tog Ustavnog Suda BiH, po kojoj Zakon o Javnom RTV sustavu BiH, nije ugrožavao vitalni nacionalni interes Hrvata. Također se čeka na odluku Ustavnoga suda BiH povodom žalbe podesene u veljači 2006. godine od strane tadašnjeg hrvatskog člana tročlanog Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Ive Mire Jovića, kojom je on zatražio razmatranje ustavnosti dvadeset članaka Zakona o Javnom RTV sustavu.

Na kraju krajeva, u pitanju je dugo prisutni zahtjev predstavnika hrvatskoga naroda u BiH, za postojanjem javnoga emitera, koji će program emitirati isključivo na hrvatskome jeziku. Mnogi Hrvati zastupaju stav da je Televizija Federacije BiH, zapravo, bošnjačka po prirodi i bosanska po jeziku, što ostavlja potrebe hrvatskoga naroda u BiH neispunjenima.

Jača koordinacija i suradnja

Do sada se Javni RTV sustav BiH sastojao od BHRT-a, državnog (javnog) emitera, i od posebnih entitskih emitera, RTF BiH i RTRS-a.

Zakon o Javnom RTV servisu BiH, međutim, propisuje stvaranje korporacije javnih RTV servisa (ili zajedničke korporacije). Ovo treba biti krovna organizacija koja će pokrivati sva tri javna emitera. Ona treba odrediti strategiju razvoja, koordinirati tehničkim i kadrovskim potencijalom tri emitera, i uskladiti različite sustave, politike i procedure djelovanja sadašnja tri emitera. Zakonom se, također, uspostavlja jedan odbor za Javni RTV servis, koji će rukovoditi korporacijom javnih RTV servisa i sastojati se od članova izabranih od strane upravnih odbora tri emitera.

Novim se Zakonom, stoga, pokušava osigurati okvir za jedinstveni Javni RTV sustav. Neke funkcije koje trenutačno odvojeno obavljaju tri javna emitera, bile bi centralizirane sukladno ovom Zakonu. Među najvažnijima od njih jesu prikupljanje pretplate i prodaja reklamnog „prostora“. Novim bi Zakonom, također, tri javna emitera postala jedna pravna osoba, dok bi svaki od njih zadržao određeni stupanj samostalnosti. Ovaj politički kompromis treba omogućiti suradnju među emiterima, koji su donedavno jedni drugima predstavljali konkurenciju.

Imajući u vidu velik broj medijskih kuća koje jedva preživljavaju na jednom ograničenom i nerazvijenom tržištu, emitiranje će ubuduće, vjerojatno morati proći kroz značajnu konsolidaciju;

Povjerenik za slobodu medija poziva predstavnike vlasti Federacije BiH da dovrše reformu sustava javnoga emitiranja usvajanjem Zakona o Javnoj RTV servisu (RTF BiH);

Svi konstitutivni narodi i njihovo političko vodstvo moraju u potpunosti podržati ovaj okvir za ujedinjeni sustav javnoga emitiranja, i na taj način stvoriti uvjete za bližu suradnju između tri javna emitera, kao i za ostvarenje zajedničkih težnji u BiH za boljom integracijom u EU;

Kako bi se okončala uspostava bosanskohercegovačkoga sustava Javnoga RTV servisa, preostale javne općinske radio i TV postaje moraju biti privatizirane;

Ostala pitanja u svezi sa Javnim RTV sustavom

Uvažavanje sveukupne osjetljivosti društva

Reformirani i ujedinjeni Javni RTV sustav, također, može doprinijeti pomirbi među narodima u BiH. Kako bi se postigao taj cilj, novi Javni RTV sustav mora učiniti sve što je u njegovoj moći da ponudi programe koji uzimaju u obzir preovlađujući senzibilitet i osjetljivost u državi i da njeguje veze između naroda, uključujući i nacionalne manjine. On treba stoga, koliko god je to moguće, da postane dobro prihvaćen i prisutan u cijeloj državi, sa zajedničkim redakcijama i uredništvom mješovitoga nacionalnog sastava.

Sadašnja niska razina gledanosti BHT1 je zato zabrinjavajuća. Očigledno je da izbor šire javnosti nije program BHT1, koji je glavni javni emiter. Bilo bi poželjno ako bi se on pojavio kao takav po završetku ujedinjenja Javnoga RTV sustava. Međutim, čak i ako se to dogodi, BHRT se ne bi trebao natjecati za gledatelje sa

komercijalnim emiterima. Umjesto toga, kao jedini državni, tj. javni emiter, on će imati osnovnu obvezu emitirati programe čiji je cilj da se poboljša međusobno razumijevanje, a ne da potiče natjecanje između jednog ili drugog identiteta i političkih vizija u državi.

Zajednički medija-centar

Zakon o Javnom RTV sustavu BiH predviđa zajedničku redakciju i uredničko djelovanje. Tri će urednika zajednički donositi odluke o programima i njihovu sadržaju. Cilj je da se na jedan događaj pošalje jedna kamera, a ne tri, kao što se sada događa. Ova zajednička redakcija – ili “Medija-centar” – treba pomoći racionalizaciji glede izvješćivanja, i biti nacionalno izbalansirana.

Ovo je jedna od značajki novoga Zakona o Javnom RTV sustavu BiH, koja vjerojatno najviše obećava, pošto na zadivljujući način u sebi sadrži ideju pluralizma. Zbog toga bi je svi trebali bezrezervno podržati.

Podnošenje godišnjega izvješća o provedenim aktivnostima

Iako je to propisano Zakonom (člankom 26.9 Zakona o Javnom RTV sustavu BiH), državni (javni) emiter do danas nije podnio izvješće o svojim aktivnostima Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu FBiH i Narodnoj skupštini RS. Takva godišnja izvješća trebaju uključiti informacije financijske naravi, zajedno sa rezultatima revizije financijskih djelatnosti. Upravni odbor BHRT-a mora postati svjestan svih svojih obveza sukladno Zakonu o Javnom RTV sustavu BiH i ispuniti te obveze. Tijekom sastanka s OESS-ovim povjerenikom za slobodu medija, novi ravnatelj BHRT-a priznao je da postoji potreba za tim.

Prikupljanje i raspodjela sredstava pretplate

Najvažniji je izvor prihoda za sva tri javna emitera pretplata koja trenutačno iznosi šest KM mjesečno. Drugi važan izvor prihoda su reklame. Kako sada stvari stoje, proračun se Javnog RTV servisa BiH, sastoji 85% od pretplate i 15% od prihoda od reklama.

RTFBiH ima skoro dva puta više prihoda od reklama u poredbi sa druga dva emitera. Sukladno Zakonu o Javnom RTV sustavu BiH, prihod i od reklama i od pretplate sada treba biti prikupljan na centralnoj razini i onda raspodijeljen, tako da BHRT kao državni emiter dobije 50 postotaka, a RTRS i RTFBiH po 25 posto.

Pretplata trenutačno čini dio računa za fiksnu telefonsku liniju. Trenutačni postotak naplate pretplate je samo 65% od ukupne sume; prema riječima glavnoga ravnatelja BHRT-a, 2006. godina je bila godina u kojoj je ostvaren jedan od najnižih postotaka prikupljene pretplate u posljednjih 11 godina. Neki procjenjuju da bi postotak prikupljene pretplate od 85% bio dovoljan za pokrivanje potreba. Drugi se ne slažu sa tim.

Budućnost dvojnoga sustava

Kako je dogovor o dijeljenju prihoda u odnosu 25:25:50% bio rezultat teške političke debate, OESS-ov je povjerenik za slobodu medija mišljenja da novi sustav zasnovan na centraliziranom prikupljanju pretplate treba prvo biti primijenjen, *bona fide*, tako da se može postaviti financijski temelj za završetak ustroja Javnoga RTV sustava BiH.

Međutim, dugoročno, takozvani “dvojni” medijski sustav u BiH, u kojem državni i privatni emiteri supostoje, možda neće biti financijski održiv u svom sadašnjem obliku, kao što je dokazano u drugim novim demokratskim državama u Europi. To je zbog toga što je prikupljanje pretplate za javne emitere u manje bogatim državama članicama OEES-a u opasnosti, pošto natjecanje javnih emitera za djelić reklamnoga tržišta dovodi do *erozije* programa njihovoga javnog servisa. Ako ovaj trend ubuduće dostigne zabrinjavajuće razmjere, OEES-ov povjerenik za slobodu medija bio bi spreman pružiti pomoć u daljoj reformi, uključujući pravne savjete i pozitivne primjere iz dosadašnje prakse .

Digitalizacija

Do 2012. godine, elektronski mediji trebaju biti potpuno digitalizirani u Europi. BiH, međutim, značajno zaostaje za drugim državama u Europi u uvođenju *digitalne zemaljske televizije* (eng. Digital Terrestrial Television - DTT). Postotak prisutnosti DTT-a je još uvijek oko ničice.

Nema dokaza da postoji ozbiljan plan tijela vlasti da dođe do promjene s analognoga na digitalni signal i nije bilo nikakve javne rasprave o digitalizaciji emitiranja, a još manje o sveukupnom uvođenju novih medijskih tehnologija. Ovdje RAK treba odigrati ključnu ulogu. S obzirom na topografiju BiH, koja predstavlja izazov i koja sprečava bilo kojeg „zemaljskog“ emitera da ekonomično pokriva medijski prostor cijele države, prijelaz s analognoga na digitalni signal predstavlja imperativ. I javnim i komercijalnim emiterima treba dozvoliti da koriste takve signale bez diskriminacije.

U EU trenutačno raspravljaju o novoj direktivi o audiovizualnim uslugama, koje bi uključivale i klasične televizijske kanale i druge nelinearne usluge. Kako bi se potaknule težnje BiH da postane

članica EU-a, Parlamentarna skupština BiH treba što prije usvojiti Zakon, da bi se postupilo po ovim novim pravilima.

Javni bi emiter trebao razmatrati prikazivanje programa koji imaju za cilj promicanje međusobnoga razumijevanja i poštovanja kulturnih različitosti;

Povjerenik za slobodu medija ovim putem preporučuje osnivanje zajedničke redakcije ili centra za medije, što je prije moguće, jer bi se na taj način smanjio stupanj polariziranosti po nacionalnoj liniji u izvješćivanju;

Javni je RTV servis zakonski obavezan podnositi jednom godišnje izvješće o radu parlamentarnim skupštinama BiH, i zato, to bi se trebalo i realizirati;

Sustav prikupljanja i raspodjele prihoda od reklama i naknada za licence, koji je propisan novim Zakonom Javnom RTV o sustavu, predstavlja korak u pravom smjeru i treba biti proveden što prije;

Ubuduće, Javni RTV servis,, koja se uopće neće oslanjati na prihod od reklama, je, u konačnici, bolje rješenje za BiH;

Sveobuhvatan plan za digitalizaciju emitiranja, priprema pogodno tlo za prelazak s analognih na digitalne „zemaljske“ službe, kao i za uvođenje novih medijskih tehnologija, trebalo bi inicirati i aktivno raspraviti u veoma skoroj budućnosti.

Preporuke

Ugrožavanje slobodnog protoka informacija predstavlja kršenje obveza BiH prema OEES-u;

Ni pod kakvim okolnostima javni emiter, čija je misija informirati građane neovisno o njihovom društvenom, političkom ili nekom drugom opredjeljenju, ne smije biti predmetom bojkota od strane predstavnika ili tijela vlasti;

U slučaju da se državni dužnosnici osjete uvrijeđenim ili su nezadovoljni odnosom medija prema njima, imaju pravo podnijeti žalbu relevantnom regulatornom tijelu, a to je, glede emitiranja u BiH, RAK;

Usprkos prošlim uspješnim kampanjama o podizanju razine svijesti u prošlosti o tomu kako podnijeti žalbu, incidenti bojkota pokazuju da se takve kampanje moraju ponoviti svaki put kad novoizabrani dužnosnici dolaze na vlast;

Predstavnik za slobodu medija poziva sve javne dužnosnike u BiH da zatraže odštetu sukladno žalbenim mehanizmima propisanim zakonom, kako bi riješili spor s medijima. Kako bi žalbeni mehanizam bio vjerodostojan, od ogromnog je značaja da ga državni dužnosnici koriste;

Profesionalni djelatnici u medijima, također, imaju obvezu biti korektni, objektivni i odgovorni prema javnosti. Postojeći neovisni regulatorni mehanizmi pomažu u očuvanju takvih novinarskih standarda, tako što stegovno kažnjavaju one koji ih ne poštuju;

Kako bi RAK funkcionirao kao vjerodostojan instrument, njegova politička i financijska neovisnost i dalje mora biti zajamčena;

Imajući u vidu veliki broj medijskih kuća koje preživljavaju na jednom ograničenom i nerazvijenom tržištu, emitiranje će vjerojatno morati ubuduće proći kroz značajnu reformu;

Povjerenik za slobodu medija poziva predstavnike vlasti Federacije BiH da dovrše reformu sustava javnoga emitiranja usvajanjem Zakona o javnom RTV sustavu Federacije BiH (RTF BiH);

Svi konstitutivni narodi i njihovo političko vodstvo moraju u potpunosti podržati ovaj okvir za ujedinjeni sustav javnog emitiranja, i na taj način stvoriti uvjete za tješnju suradnju tri javna emitera, kao i za ostvarenje zajedničkih težnji u BiH za boljom integracijom u EU;

Kako bi se okončala uspostava javnoga bosanskohercegovačkoga sustava emitiranja, preostale državne općinske radio i TV postaje moraju biti privatizirane;

Javni bi emiter trebao razmatrati emitiranje programa koji imaju za cilj promicanje međusobnoga razumijevanja i poštovanja kulturnih različitosti;

Povjerenik za slobodu medija ovim putem preporučuje osnivanje zajedničke redakcije ili centra za medije, što je prije moguće, jer bi se na taj način smanjio stupanj polariziranosti po nacionalnoj liniji u izvješćivanju;

Javni je RTV servis zakonski obvezan podnositi jednom godišnje izvješće o radu parlamentarnim skupštinama BiH, i zato, to bi trebao i realizirati;

Sustav prikupljanja i raspodjele prihoda od reklama i naknada za licence, koji je propisan novim Zakonom o javnom RTV sustavu, predstavlja korak u pravom smjeru i treba biti realiziran što prije;

Ubuduće, Javni RTV servis, koja se uopće neće oslanjati na prihod od reklama, je, u konačnici, bolje rješenje za BiH;

Sveobuhvatan plan za digitalizaciju emitiranja, priprema plodno tlo za prijelazak s analognih na digitalne „zemaljske“ službe, kao i za uvođenje novih medijskih tehnologija. Ostvarenje toga plan treba što prije inicirati, i dati na širu raspravu u što skorijoj budućnosti.